

Minnen från Garpen

Gustav Sjöholm

Min far var Hjalmar Sjöholm (1878-1942), min mor var Siri Sjöholm, f. Håkansson, (1882-1973) av bonde- och sjömansläkt.

Hjalmar var anställd i Lotsverket 1901-1941. Fyrbiträde på fryskeppet Utgrunden 1901-1917. Fyrvaktare på Garpen 1917-1934 och fyrmästare på Garpen 1934-1941. Dessförinnan sjöman i seglande fartyg c:a 10 år som lättmatros och matros.

På Utgrunden låg bl.a.:

Per Österström (Pö), senare fyrmästare på Ölands Norra Udde

Karl R Olin (Kallolin), senare fyrmästare på Kapelludden

Ernst Andersson, (Gesén) sedermera fyrmästare på Ölands Södra Udde

Hitinus Mattsson (Tinte), senare fyrmästare på Smygehuk

Fyrmästare var *Edmund Wintzell* (Bjäng).

Far kallades kort och gott *Hjalle*

Besättningen på fryskeppet Utgrunden, fr.v. Albert Holmström, Hitinus Mattsson, fyrmästare Edmund Winzell, Hjalmar Sjöholm, Per Österström o Ternborg.

De roligaste studerna, för far, under de sista åren var när hans gamla kamrater hälsade på. "Fyrskippshistorier" drogs för 100:e gången. Radion bidrog någon gång med sjömansvisor, då sjöng han med när han kände igen dem.

Far blev fyrmästare 1934 då den gamla fyren raserades och en ny i armerad betong byggdes under ledning av fyringenjör Rickard Frost. Arbetsförman var Rudolf Mattson. Ett arbetslag på c:a 10 man byggde den nya fyren på ungefär 6 månader. Det var timmermän, formsättare, stenhuggare, armerare, bruksblandare m.m..

Till Garpen kom Hjalmar med familj, 7 barn alltså 1917. Personalen bestod av fyrmästare och en fyrvaktare.

Familjen utökades snabbt med ytterliggare 5 barn, 12 sammanlagt. Lägenheten var ett rum och kök. Trångt? Alla var inte hemma samtidigt. Skolbarnen bodde i land hos morfar och mormor. De var hemma endast under loven. De äldre pojkar blev sjömän, flickorna sjuksköterskor eller hembiträden.

Landförbindelserna var inga problem när det var öppet vatten. Vintertid med osäkra isar kunde var värre. Far lät tillverka en sparkstötting 3-4 gånger större än en vanlig. På denna kunde han lägga en mindre båt tvärs på skenorna (skyttebåt). Kom han till en rädda så sjösatte han båten och fortsatte. (Sparken tillverkades av den berömda skeppssmeden Edvin Branting som hade obergrensats förtroende. Han behärskade allt skeppssmede till segelfartyg, från stora ankare till minsta kaus.)

Ibland kunde det bli långa omvägar. Jag skulle börja vårterminen i Bergkvara skola, i januari 1928, och trodde jag skulle vara hemma några extra dagar. Men far sa "vi kan nog taga oss till Ragnabo", nordväst i stället för sydväst.

Fyrmästare Bertram, far och jag gav oss iväg. Där det var slät is fick jag åka på fyrmästarens spark. Vi kom till bonden Albert Olsson och fick låna häst och skrinde. Det var, i mitt tycke, en stor och vacker häst med bjällra i selen. Fyrmästaren körde, jag tror att far var glad att slippa, han skulle ändå stiga av i Siggatorp (strax utanför Bergkvara) och hälsa på farmor. Vi fortsatte till Skällenas (strax söder om Bergkvara) där morföräldrarna var glada att få så fint besök (fyrmästare Bertram). Dagen efter gick jag till skolan i sällskap av min syster Anna som gick i fortsättningsskolan. Lärarinnan nickade åt mig; "har du kommit i land nu".

Provanteringen sköttes i Bergkvara mestadels. På hösten hämtade vi en båtlast potatis och rotfrukter som varade ungefär ett år hos bönderna Klas och Gottfrid i Ragnabo. Fiska kunde vi göra året runt. Skytte höst och vinter. Vinterskyttet blev förbjudet senare, men det var man inte så noga med. Man såg fåglarna som delikata stekar i grytan.

Vatten, vi hade en brunn men vattnet var lite gulaktigt. Men det trodde man hörde till Garpen. Någon sade att det var av jod, men jag tror det var av sjötängen. Vi hade höns och gris. Morfar kom ut och slaktade på hösten. Fläsket saltades delvis ner liksom en del fisk.

Om arbete:

Fyren var det viktigaste. Lodet skulle dras, var annan timme, när fyren lyste. Fotogen skulle silas och bäras upp i fyren. Det var alltid välputsat och rensopt. Alla byggnader och allt runt omkring var välhållt och snyggt. Båtarna var alltid välhållna. De drogs upp på våren för rengöring, grundning och målning – eller skrapning, oljning och fernissning.

Fyrskippet Utgrunden förtöjt längsides lotsdistriktsfartyget Kalmar i hemmahamnen. Stående fr.v. maskinist Hammar från Kalmar, okänd, Hitinus Mattsson, Albert Holmström, Per Österström. Sittande fr.v. Hjalmar Sjöholm, Torsten Samuelsson, Ernst Andersson, Georg Åman, Ternborg och lotsen Ludvig Åstedt från Bergkvara.

Radion kommer till Garpen

Vi fick radio i slutet av 20-talet. Fyrmästare Bertram var först. Vi fick en högtalare via en sladd genom väggen kopplad till radion, innan vi fick en egen. "Kan man spela på den", hade jag frågat mor. Hon svarade "det kommer liksom av sig självt" och slog ut med händerna. Det låter konstigt nu 90 år senare när man har radio i varje rum om man vill. Men det var en apparat med elektronrör, som fordrade ett rätt stort anodbatteri och ett 4 volts glödströmsbatteri. Det senare fick man kånka i land för laddning.

Minexplosion

En händelse man ofta talade om var en minexplosion som inträffade i mars 1919, strax innan jag föddes. Far hade varit uppe och släckt fyren och vid den vanliga inspektionen runt horisonten hade han observerat en tunna eller

liknande, vilket han naturligtvis skulle bärga när han kom ner. Han glömde "tunnan", som tur var, för strax kom en fruktansvärd smäll. Alla fönsterrutor gick sönder och småbitar av minan regnade över ön. Vi har en del kvar än. Minan hade stött mot en sten och utlösts. Vi rodde dit ibland och tittade på det djupa hålet i botten.

Isäventyr

Vid en landfart 1930, som mina föräldrar skulle göra, fastnade de i issörjan. Propellern lossnade från axeln och de blev sittande i åtta timmar i sörjan. Vi barn såg dramat från Garpen men kunde inte göra något. Trodde vi först. Men så kom vi på att hissa en nödsignal, vi hissade flaggan på halv stång. Det uppfattade lotsarna i Bergkvara som larmade "Lotsångaren" från Kalmar som kom och drog loss båten.

Läraren Frans August Juhlin, som

var lokalredaktör, för Kalmartidningen Barometern, skrev i sitt referat av händelsen att Lotsverket borde sätta in telefon på ön, vilket skedde senare på året; Bergkvara 81.

Om besök:

På sommaren fick vi ofta besök från Bergkvara. Lotsen Ernst Olsson seglade ut med sin familj. Jag minns när hans fru Anny och far dansade på bryggan till Ernsts dragspelsmusik. Ett annat besök var pastor Rehnberg som tagit som sin livsuppgift att fara omkring till fyrplatserna, med båten "Seger", för att sjunga och predika. Han var på Garpen 1934 och sjöng inför en stor publik, (alla fyrarbetarna) och 1935 var sista gången jag hörde honom. Om han gjorde något intryck? Jag var för ung för att bedöma saken.

Lotskaptener, i synnerhet "de gamla", komna från militärtjänst, ingöt respekt.

Ännu mer generaldirektören för Sjöfartsverket. På vår tid hette han Torsten Pettersson och härstammade från Påboda, son till statsrådet Alfred Pettersson. Då han kom hade min far uniform, använd för andra gången. Första var när han bevisade och hedrade sina vänner Gottfrid och Ingeborg Larsson vid deras bröllop.

Vegetationen var av naturliga skäl mycket sparsam. En ek, en rönn och en pil fanns, liksom odlade syrener. Min mor vårdade ömt ett blomland med lejongap och luktarter. Fyrmästare Bertram, som led av diabetes, hade källand där skolhuset nu står. Men havet steg ibland över hela ön och förstörde mycket. Tvestjärtar gick illa åt allt odlat.

Nu sedan, 60-talet är platsen obemannad, fyren automatiserad liksom alla andra fyrar. Nya hjälpmedel har kommit. Men fyren fungerar. Tillsyningsman är Lars Sjöholm, sonson till Hjalmar.

Gustav Sjöholm

Född på Garpen den 19/9 1919.

Gustav och hans bror Sven är de enda som är födda ute på Garpen.

Gustav har varit guide ute på Garpen sedan Garpens Vänner köpte fyrplatsen, och började med guidning året efter köpet 1998.

Det är många fyrvänner som känner Gustav, bl.a. har han varit i Göteborg och berättat om Garpen.

*Det kommer att bli guidning även i år.
Det har Gustav lovat.*

Bengt Åstedt
Garpens Vänner

